

cvoopen

Basisvaardigheden

Leerlingen interviewen
Marc Mittelmeijer

Het programmateam van Basis-
vaardigheden aan het woord

Een kijkje achter de schermen
van de schoolkrant

Colofon

CVOpen is het magazine van de Vereniging CVO Rotterdam e.o. (CVO Rotterdam). Het verschijnt twee keer per jaar en wordt toegestuurd aan ruim 2.700 medewerkers van CVO en aan relaties. Naast *CVOpen* geeft CVO ook meerdere keren per jaar *CVO Nieuws* uit, een digitale nieuwsbrief voor medewerkers en relaties. Inschrijven is mogelijk via www.cvo.nl.

Uitgever
Vereniging CVO Rotterdam e.o.
Henegouwerplein 14, 3021 PM Rotterdam
Postbus 2152, 3000 CD Rotterdam
(010) 217 13 99
bestuur@cvo.nl
www.cvo.nl

Redactie
Ramona Bouchée, Nanda Hompus, Gwendolyn Kleinjan, Katinka Koning, Valery de Lange, Martijn Nolen, Lydia Pfahl, Martine Roozen, Manon van Scherpenzeel, Anna Smit, Monica van der Spek en Annelies Tack-Slingerland

Redactieadres
Vereniging CVO Rotterdam e.o.
t.a.v. redactie *CVOpen*
Postbus 2152
3000 CD Rotterdam
cvopen@cvo.nl

Eindredactie
Leene Communicatie, Ramona Bouchée, Gwendolyn Kleinjan, Martijn Nolen

Ontwerp
hAAi, Den Haag

Beeld en coverfoto
Rick Keus

Druk
De Bondt, Barendrecht

Aan dit nummer werkten mee:

Karin van Breugel (Tekst Van Breugel), Paul Chung, Cas Goertzen (Leene Communicatie), Selma Lagewaardt (Leene Communicatie), Marc Mittelmeijer, Joe Saleh, Anja de Zeeuw (Communicatieadviesbureau) en leerlingen Josja van der Heiden, Josephine van Zwienen en Tamriko Kristesiashvili (allen Marnix Gymnasium), Bradley Vuijk (Penta Hoogvliet) en Elin Hulshuizen (Portus Groene Hart)

In dit nummer

Daniëlla Nicolaes, MT-lid bij OCW

'Op scholen waar scherpe keuzes worden gemaakt ontstaat ruimte voor ontwikkeling en dat is aantrekkelijk voor leraren'

2

Het programmteam Basisvaardigheden

'Veel docenten werken eigenlijk al vakoverstijgend, zonder dat ze zich daar echt bewust van zijn'

6

Verder aandacht voor

- 5 Taalportfolio op Accent Praktijkonderwijs
- 8 Antwoordenkaart helpt leerlingen Zuider Gymnasium volledig en correct te formuleren
- 9 De kracht van een actieve mediatheek op Penta Scala Molenwatering
- 10 CVO-scholen vertellen over schrijfvaardigheid
- 12 Woorden van de week op Melanchthon de Blesewic
- 13 Programma Numo helpt leerlingen VMBO De Meerpaal groeien in taalvaardigheid
- 14 De stelling: 'Taalonderwijs is een verantwoordelijkheid van alle docenten.'
- 16 CVO-scholen vertellen over hoe zij leesonderwijs bevorderen
- 18 Taalacademie op Comenius Nieuwerkerk
- 19 Column Paul Chung: Onze strijd om de Nederlandse taal
- 24 Toolbox Basisvaardigheden zorgt voor gemotiveerder leerproces op Portus Juliana
- 26 Beleidsadviseurs subsidies van de CVO Service Organisatie helpen scholen grip te houden op het subsidietraject
- 27 Personalia
- 28 De (CVO)pen aan de leesconsulent van de Bibliotheek Rotterdam

Beste lezer,

Dit is de laatste keer dat ik een voorwoord schrijf voor ons mooie magazine CVOpen. In dit nummer staat het thema basisvaardigheden centraal, een belangrijk onderdeel van de belofte die we aan onze leerlingen in ons Koersplan doen. Je leest over allerlei initiatieven binnen CVO die hieraan bijdragen. De afgelopen jaren hebben we samengewerkt aan het waarmaken van de beloften uit ons Koersplan. Daarvoor zoeken we elkaar steeds vaker op en weten we elkaar beter te vinden, gedreven door onze gezamenlijke ambitie: het onderwijs voor de leerlingen in deze regio steeds beter maken, zodat zij goed voorbereid de volgende stap in hun leven kunnen zetten. Een stap die niet altijd vanzelf goed gaat. Daar een steentje aan bijdragen als onderwijsorganisatie is eervol. En dat doen wij toch maar.

Afgelopen jaren wordt steeds aangegeven dat de basisvaardigheden daarin erg belangrijk zijn. Dat erkennen en herkennen wij natuurlijk. Het vraagt veel van ons onderwijs om onze leerlingen op voldoende niveau voor te bereiden en dat zien we ook. Tegelijk weten we dat we het niet alleen kunnen. Het bekende spreekwoord voelen we namelijk elke dag: 'It needs a village to raise a child!'. Wij hebben elkaar in de samenleving nodig, maar dat ontslaat ons niet van de taak om soms het voortouw te nemen. Als vereniging beseffen we dat het nodig is om met elkaar samen te werken en kennis te delen om dit vraagstuk te doorgronden en goede ontwikkelingen vorm te geven. In deze CVOpen vind je daar inspirerende voorbeelden van. Veel leesplezier en... tot ziens!

Marc Mittelmeijer

Voorzitter raad van bestuur

Een kijkje op... Pantheon

Leerlingen Marnix
Gymnasium geven een kijkje
achter de schermen van de
schoolkrant

20

Afscheidsinterview met Marc Mittelmeijer

'Uiteindelijk gaat het niet
alleen om besluiten nemen,
maar óók zorgen dat
mensen daarin meekunnen'

22

→ Van de redactie

Dit nummer staat in het teken van basisvaardigheden, met speciale aandacht voor taal. Taal vormt de basis van leren, communiceren en deelnemen aan de samenleving. Daarom werken CVO-scholen dagelijks aan het versterken van lees-, schrijf-, spreek- en luistervaardigheden, op manieren die passen bij hun leerlingen en onderwijspraktijk. In het hoofdinterview gaat Daniëlla Nicolaes, MT-lid bij OCW, in op de vernieuwde kerndoelen en het belang van basisvaardigheden in het onderwijs. Daarnaast deelt de projectgroep Basisvaardigheden waar zij mee bezig zijn en inzichten uit de scholen. Ook laten we zien hoe taalonderwijs binnen CVO vorm krijgt: van taalportfolio's op Accent en de taalacademie op Comenius Lyceum tot 'Woord van de Week' op Melanchthon de Blesewic. Bijzonder aan dit nummer is de bijdrage van leerlingen zelf. Leerlingen van Marnix Gymnasium geven een kijkje achter de schermen van de schoolkrant en twee leerlingen werkten mee aan het afscheidsinterview met voorzitter van de raad van bestuur Marc Mittelmeijer. Verder vind je inspirerende artikelen over schrijfvaardigheid en leesonderwijs. Veel leesplezier!

Aandacht voor basisvaardigheden verbindt docenten én leergebieden

Met het Masterplan basisvaardigheden werkt het ministerie van OCW sinds 2022 aan het versterken van taal, rekenen-wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid bij leerlingen. Een belangrijk middel hierbij is de vernieuwing van het landelijke curriculum met kerndoelen waarin basisvaardigheden een centrale plek hebben. Daniëlla Nicolaes, MT-lid bij OCW, vertelt hoe scholen, docenten en bestuurders hiermee in de praktijk aan de slag gaan.

Het Masterplan en het vernieuwde curriculum hebben hetzelfde doel: de kwaliteit van het onderwijs versterken en leerlingen beter ondersteunen bij het onder de knie krijgen van de basisvaardigheden. De nieuwe kerndoelen geven scholen meer houvast in wat leerlingen moeten kennen en kunnen, terwijl ze tegelijk ruimte laten voor eigen keuzes. Opvallend is de nadruk op samenhang: de basisvaardigheden staan niet op zich, maar keren terug in het hele onderwijs. Het Masterplan ondersteunt scholen daarbij met subsidies, kennisdeling, masterclasses, conferenties en begeleiding.

Daniëlla, zijn alle basisvaardigheden even belangrijk?

‘Ja, taal, rekenen-wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid zijn allemaal belangrijk. Tegelijk: taal is het begin van alles. Dat zie je ook terug in het onderwijsveld, waar de meeste aandacht en inzet naar taal gaat, en daarna naar rekenen-wiskunde. Burgerschap en digitale geletterdheid volgen. In de vernieuwde kerndoelen zie je dat alle vier de vaardigheden terugkomen en door vakken heen lopen. Je werkt bijvoorbeeld niet alleen aan taal en rekenen bij Nederlands en wiskunde, maar ook bij de andere vakken.’

Wat vraagt het van docenten om met de nieuwe kerndoelen te gaan werken?

‘Dat ze bewust naar hun eigen rol kijken. Dat ze vragen: “Wat betekenen de kerndoelen voor mijn vakgebied?”, en “Wat vraagt

dit van mij?” of “Waar en hoe kan ik de basisvaardigheden meenemen in mijn lessen?” Want taal en rekenen zitten ook in het lezen van een atlas, het beantwoorden van vragen in een biogietoets of het begrijpen van een redactiesom. Belangrijk is dat leraren vertrouwen op hun vakmanschap. Zij hebben de kennis. En nog belangrijker: doe het samen met collega’s, zoek het gesprek met hen op. En geef aan wat je van je schoolleider nodig hebt.’

En wat vraagt dit van schooldirecties en besturen?

‘Schooldirecties kunnen de verbinding tussen vakgebieden en de onderlinge samenwerking stimuleren, ondersteunen én faciliteren. Bijvoorbeeld door er tijd en middelen voor vrij te maken en uitwisseling te organiseren. Maar ook door te onderzoeken hoe de huidige onderwijspraktijk aansluit bij de nieuwe kerndoelen en duidelijk te prioriteren. Ook spelen zij een rol bij het ‘schooleigen’ maken van het curriculum, zodat het past bij de eigen leerlingenpopulatie.

Bestuurders dragen bij door het ontwikkelen van een visie die past bij het vernieuwde curriculum en de kerndoelen. Zij gaan over de inzet van middelen. Dan moeten ze weten wat er speelt op de scholen en waar ze naartoe willen.’

Hoe ondersteunt OCW scholen bij het werken aan basisvaardigheden?

‘Via de subsidieregeling verbetering basisvaardigheden hebben we zo’n 95 procent van de scholen bereikt. Overal worden stappen gezet, maar wel op verschillende niveaus. Wie zien veel enthousiasme, vooral omdat er meer aandacht komt voor professionalisering en samen leren. Sommige scholen zijn duidelijk nog zoekende. Daarom bieden we ondersteuning in de vorm van masterclasses, conferenties en leernetwerken. Deelname aan zo’n leernetwerk levert scholen veel op.’

→ *‘In de vernieuwde kerndoelen zie je dat alle vier de vaardigheden terugkomen en door vakken heen lopen’*

Hoe werkt zo’n begeleid leernetwerk in de praktijk?

‘Een begeleid leernetwerk bestaat uit vier tot acht scholen die twee jaar lang met elkaar optrekken. Elke school brengt een eigen vraagstuk in. Zoals: hoe verbeteren we ons leesonderwijs? Of: hoe kunnen we basisvaardigheden beter laten terugkomen in alle vakken? Hoe zorgen we ervoor dat het rekenaanbod nog voldoende aansluit bij de nieuwe kerndoelen

Scholen komen vervolgens bij elkaar op locatie. Eén school staat dan centraal en laat zien waarmee het team bezig is. De deelnemers onderzoeken met elkaar op basis van de beschikbare informatie, de eigen observaties en relevante literatuur wat een volgende stap zou kunnen zijn voor de betreffende school. Dat kan gaan over de inhoud van het onderwijs maar ook over de ontwikkeling van het schoolteam en de rol van de schoolleider daarbij. De bijeenkomsten worden begeleid door een onderwijscoördinator vanuit OCW. Die helpt om de vragen scherp te krijgen.

→ *‘We zien veel enthousiasme, vooral omdat er meer aandacht komt voor professionalisering en samen leren’*

We zien dat scholen écht met elkaar meedenken, kritisch doorvragen, nieuwe inzichten opdoen en tips delen. De vormen die worden ingezet voor het samen leren dienen als inspiratiebron om op de eigen school in te zetten. Het blijft niet bij een uitwisseling en dan hup weer terug naar de waan van de dag. Het traject zorgt voor duurzame verandering bij de deelnemers. En de deelnemers bouwen vaak een korte lijn met elkaar op. Dat is ontzettend waardevol.’

Waar lopen scholen tegenaan?

‘Er komt veel op scholen af. De maatschappij verandert in hoog tempo. Dat vraagt van scholen om doorlopend na te denken of de praktijk nog voldoende aansluit bij de doelen die zij willen bereiken. Wat de scholen vragen - samen leren, professionaliseren, het gesprek voeren - kost tijd. En die tijd is schaars. Een ander groot knelpunt is nog steeds het lerarentekort. Dat drukt op alles: op tijd, op ruimte om te ontwikkelen, op samenwerking. Tegelijk zien we dat er juist ook kansen liggen in die gezamenlijke ontwikkeling: Op scholen waar scherpe keuzes worden gemaakt ontstaat ruimte en dat is aantrekkelijk voor leraren.’

Wat is je belangrijkste boodschap aan de scholen?

‘Doe het samen. Heb het gesprek met elkaar. Niet oppervlakkig, maar echt inhoudelijk. Als dat gebeurt, dan komt er iets in beweging waarvan het onderwijs, de docenten en vooral de leerlingen gaan profiteren.’

En tot slot: waar haal jij zelf je motivatie vandaan?

‘Ik zie telkens hoe kleine stappen het verschil maken. En ook dat er écht iets verandert als je de focus houdt op de onderwijspraktijk, waar het uiteindelijk om draait. Dat geeft energie.’

[Selma Lagewaardt]

Jeergelias Antonia en John Timmerman bij Accent Praktijkonderwijs Hoogvliet

door en vinken onderdeel voor onderdeel af. Zo weten ze precies wat er nog moet gebeuren.' In het begin zuchten leerlingen daar soms onder. 'Als je aan ze vraagt waarom ze het taalportfolio maken, zeggen ze: "om mijn examen te halen"', vertelt John lachend. 'Maar later valt het kwartje. Dan merken ze dat het ze echt verder brengt, op school en in het dagelijks leven.'

→ *'Aan het eind ligt er iets dat van henzelf is en waar ze trots op zijn'*

Leren van elkaar

Jeergelias Antonia, leerling van de entreeopleiding, herkent dat. 'Als mijn portfolio af is, mag ik examen doen. Het is veel, maar wel leuk. Alles wat we doen heeft nut.' Wat volgens haar helpt, is dat leerlingen het samen doen. 'We beoordelen elkaar ook. Daardoor leer je van elkaar. Je zegt wat goed gaat en wat beter kan.'

Op haar stage in de ouderenzorg merkt ze al verschil. 'Ik durf makkelijker te praten en te schrijven.' Ze geeft een voorbeeld: 'Ik had een mail gestuurd over mijn stagevergoeding, omdat die niet klopte. Door het taalportfolio wist ik hoe ik dat netjes moest aanpakken.'

Aansluiten bij het dagelijks leven

Voor John zit daar precies de kern. 'We proberen altijd een link te leggen met het dagelijks leven. Niet zeggen: je gaat een klachtenbrief schrijven. Maar beginnen met een situatie. Je hebt een oplader gekocht en die doet het niet, wat doe je dan? Ga je terug naar de winkel en voer je dat gesprek, of stuur je een mail? In allebei de gevallen ben je met taal bezig.'

Door het zo aan te pakken, snappen leerlingen beter waar ze het voor doen. Het blijft niet bij een opdracht voor school, maar sluit aan op wat ze buiten tegenkomen. 'Dankzij het taalportfolio wordt het werk tastbaar. Aan het eind ligt er een map met hun beste werk. Iets dat van henzelf is en waar ze trots op zijn.'

[Cas Goertzen]

Werken met een taalportfolio

'Leerlingen ontwikkelen vaardigheden voor het echte leven'

Wie het lokaal van Accent Praktijkonderwijs in Hoogvliet binnenloopt, ziet geen losse schriftjes of opdrachten die na een hoofdstuk snel uit beeld verdwijnen. Hier werken leerlingen aan hun taalportfolio: een map waarin ze hun brieven, verslagen en andere teksten bewaren. Ze kijken erop terug, verbeteren hun werk en kiezen wat erin komt. Zo bundelen ze hun beste werk.

'We werken volgens de beoordelingscriteria van het Albeda, de mbo-partner die de mbo 1-route beoordeelt', vertelt mentor en docent John Timmerman. 'In het taalportfolio moet van alles terugkomen: van een cv en zakelijke brieven tot gesprekken voeren en een boekbespreking. Welk lesmateriaal we daarbij gebruiken maakt niet zoveel uit, als alle onderdelen maar

terugkomen in het portfolio.' Dat gebeurt op allerlei manieren. Leerlingen schrijven een verslag na een bezoek aan ADO Den Haag, oefenen met (sollicitatie)gesprekken en werken aan mails of klachtenbrieven. 'Ze schrijven niet één brief per jaar, maar misschien wel tien. Uiteindelijk kiezen ze hun beste werk. Zo bouwen ze stap voor stap aan een dossier waar ze zelf achter staan.'

Entreeopleiding voor het mbo

De mbo 1-route is de entreeopleiding voor het mbo en vraagt om inzet en zelfstandigheid. 'We selecteren leerlingen die dit aankunnen', zegt John. 'Ze moeten ook 400 uur stagelopen en hun portfolio compleet hebben.' Dat proces begeleiden docenten intensief. 'We lopen alles samen

V.l.n.r. Lieuwe Medema, Jenya Krul, Amber Govaert, Vincent Haringa, Marion Braams, Nicolle van Beek, Othmar Hofmann

Aan de slag met het koersthema Basisvaardigheden

Van ambities naar concrete acties. Scholen helpen om het onderwijs in de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid te verbeteren, door de kracht van CVO als collectief te gebruiken. Dat is het doel van de projectgroep Basisvaardigheden die werk maakt van het strategische thema 'Betekenisvol vakmanschap' uit het Koersplan 2024-2028.

De ambitie van de projectgroep? 'Leerlingen die vaardiger zijn, medewerkers die hen beter kunnen ondersteunen en leidinggevend die hun verantwoordelijkheid helder kunnen verantwoorden.'

De projectgroep Basisvaardigheden (zie kader) maakt flink tempo: begin 2025 heeft ze het projectplan geschreven, op basis waarvan er deelplannen zijn opgesteld en deels al uitgevoerd. Zo is er een website voor docenten gelanceerd met goede voorbeelden van CVO-scholen: www.basisvaardigheden.nu.

Inspiratie en contacten

Op deze website zijn bijvoorbeeld verhalen te vinden over de toolkit Basisvaardigheden die Portus Juliana heeft ontwikkeld, en over burgerschap als rode draad in

het onderwijs op Melanchthon Business School. Docenten kunnen zich laten inspireren door deze voorbeelden, en ook direct contact leggen met collega's van andere CVO-scholen. Bovendien worden ze uitgenodigd zelf ideeën en ervaringen in te sturen met behulp van een formulier.

Communities

Projectsecretaris Amber Govaert vertelt dat de website het antwoord vormt op een duidelijke behoefte aan kennisuitwisseling. Die behoefte is naar voren gekomen in interviews op zestien CVO-scholen en tijdens

een workshop met geïnteresseerde CVO'ers op het Kennisfestival in september.

'Om docenten goed kennis te laten uitwisselen hebben we de CVO Academie voorgesteld communities op te zetten per basisvaardigheid.' Projectleider Lieuwe Medema vult aan: 'We vertrouwen erop dat het vanzelf gaat lopen als collega's van verschillende scholen met elkaar in contact zijn over hun ervaringen en hun vragen.'

Advies voor het scholingsaanbod

De projectgroep heeft daarnaast al snel na haar start advies uitgebracht aan de CVO Academie voor de scholing van docenten op het gebied van de basisvaardigheden in schooljaar 2026-2027. Genoemd worden bijvoorbeeld: scholing in taalgericht lesgeven voor alle vakdocenten, scholing in het ontwikkelen van heldere taal-leerlijnen voor alle vakken, scholing in vakoverstijgend taalonderwijs en scholing in inzicht in opbrengsten en voortgang op leerling-niveau. Lieuwe: 'Voor het jaar erna hebben we scholing geadviseerd die daarop voortgaat, zoals scholing in formatieve aanpak, in differentiëren en het bieden van maatwerk. Datzelfde hebben we voor rekenen en voor burgerschap gedaan.'

Met deze adviezen probeert de projectgroep tegemoet te komen aan nóg een behoefte van de CVO-scholen, namelijk handvatten voor toetsing van de basisvaardigheden. 'Wanneer geef je voldoende rekenen of burgerschap? Hoe kun je dit bij de leerlingen toetsen?'

Meer vakoverstijgend werken

Lieuwe wijst op een gevolg van de herziening van het curriculum die voor de deur staat: er wordt van scholen verwacht dat ze meer vakoverstijgend gaan werken voor de basisvaardigheden. Op 1 augustus 2026 staat de invoering van de nieuwe kerndoelen voor Nederlands en rekenen-wiskunde gepland. 'Veel scholen zeggen dat elke docent taalbewust moet lesgeven. Want niet alleen bij geschiedenis maar ook bij bewegingsonderwijs komen taalaspecten naar voren. Als je weet wat daar belangrijk in is, kun je dat in je lessen toepassen. En ook voor rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid geldt dat die in allerlei vakken aan de orde komen.' Amber stelt: 'Veel docenten werken eigenlijk al

→ *'Om docenten kennis te laten uitwisselen hebben we de CVO Academie voorgesteld communities op te zetten per basisvaardigheid'*

vakoverstijgend, maar vaak zonder dat ze zich daar echt bewust van zijn. Als ze beter zien hoe de basisvaardigheden in hun eigen vak terugkomen, kunnen ze daar gericht mee aan de slag. Daarvoor is het wel nodig dat ze samen reflecteren en binnen de school dezelfde taal spreken.'

Wat de curriculumherziening betreft hopen Lieuwe en Amber dat er in de Kenniswerkplaats over dit onderwerp ook docenten het onderwijs in basisvaardigheden gaan onderzoeken. Op initiatief van de projectgroep is deze mogelijkheid geboden.

Review-instrument

Als het aan de projectgroep ligt, krijgen scholen de kans om hun basisvaardighedenonderwijs te laten reviewen door een groep deskundige bezoekers, voor een groot deel afkomstig van andere CVO-scholen en ook van buiten CVO. De groep ontwikkelt een review-instrument dat een toespitsing is van de collegiale consultatie. In voorbereiding zijn richtlijnen voor de opzet – een combinatie van de ontwikkelingsvraag van de school en het onderzoekskader van de Onderwijsinspectie – een gespreksagenda, de mogelijke samenstelling van de reviewgroep en een rubric om te kunnen registreren wat er goed gaat en wat nog niet. Lieuwe vertelt dat de projectgroep van plan is de reviews in het schooljaar 2026-2027 zelf op te starten en aan te sturen. 'Nadat het is neergezet willen we het overdragen, zodat het blijft bestaan. Het is een instrument voor schoolontwikkeling waar docenten indirect iets aan hebben.'

Vragen in de P&C-cyclus

Achter de schermen is de projectgroep ook actief om schoolleiders te helpen bij

de verantwoording over het onderwijs in de basisvaardigheden. Aan leden van de algemene directies worden namelijk tijdens de gesprekken in de planning- en controlcyclus (P&C-cyclus) vragen gesteld over de kwaliteit van dit onderwijs. De vragen over basisvaardigheden zijn met hulp van de projectgroep opgesteld. Zo helpt de projectgroep om het gesprek hierover te voeren binnen de scholengroepen en om het besef van urgentie te vergroten bij de algemene directies.

Samenwerken met po, mbo en hbo

Tot slot werkt de projectgroep aan een deelproject 'Samenwerking in de regio'. Amber: 'We gaan praten met vertegenwoordigers van het primair onderwijs, middelbaar en hoger beroepsonderwijs over overgangen, specifiek gericht op de basisvaardigheden. Want het niveau dat groep-8-leerlingen halen in bijvoorbeeld een rekentoets blijkt bij een eerste toets in het voortgezet onderwijs niet altijd te kloppen. Er is dus nog genoeg te winnen bij zo'n overstap. En wat doet het mbo bijvoorbeeld nog met basisvaardigheden, en hoe kunnen we onze leerlingen daarop voorbereiden?' Lieuwe reageert: 'Waarbij we ervoor zullen waken dat onze collega's de gaten aan twee kanten moeten dichtlopen.'

[Anja de Zeeuw]

De projectgroep Basisvaardigheden

In de projectgroep Basisvaardigheden zijn alle CVO-scholengroepen vertegenwoordigd, plus de CVO-beleidsstaf. De groep is samengesteld uit docenten, teamleiders en coördinatoren basisvaardigheden. Zij worden ondersteund door Amber Govaert en Lieuwe Medema, allebei beleidsadviseur onderwijs en kwaliteit. Elke dinsdag komen de groepsleden bij elkaar om de uitvoering van het projectplan te bespreken. Ze werken in opdracht van Ronilla Snellen, algemeen directeur van Portus scholengroep, en Vincent Haringa, algemeen directeur van Melanchthon, opdrachtgevers namens de raad van bestuur geopend.

Antwoordskaart helpt leerlingen volledig en correct te formuleren

‘We merken dat leerlingen het leuk vinden om in volzinnen te spreken’

Docenten op het Zuider Gymnasium leren leerlingen om volledige en correcte antwoorden te formuleren op open vragen aan de hand van een antwoordskaart. Zo'n antwoord herhaalt een deel van de vraag en begint bijvoorbeeld nooit met een voegwoord. Docent Nederlands en taalcoördinator Marion Braams vertelt waarom en hoe de antwoordskaart is ingevoerd.

Marion Braams werkt al 32 jaar in het onderwijs: 16 jaar als docent Nederlands op de voormalige havo-/vwo-school Calvinj Vreewijk en vervolgens op het Zuider Gymnasium. Tussendoor maakte ze een uitstapje van vijf jaar naar de Rotterdamse Politieacademie, waar ze agenten-in-opleiding beroepsgerichte taalvaardigheid bijbracht. Drie jaar geleden keerde ze als docent Nederlands terug ‘op het honk’, en kreeg er de taak van taalcoördinator bij. Marion vertelt: ‘Het viel me opnieuw op dat veel leerlingen hun antwoorden niet goed formuleren, zowel mondeling als schriftelijk. Ze lijken te denken: als de boodschap maar duidelijk is, maar vragen zich niet af of die ook overkomt bij de ontvanger. Dit probleem speelt bij alle vakken. Tijdens mijn periode op Calvinj Vreewijk gebruikten we al een antwoordskaart met richtlijnen voor goede antwoorden. Ik heb deze kaart wat aangepast en voorzien van voorbeelden. Ik wilde ervoor zorgen dat de

leerlingen niet alleen bij het vak Nederlands goed leren formuleren, maar ook bij alle andere vakken. Daarom heb ik collega’s van verschillende vakken - biologie, geschiedenis, aardrijkskunde en economie - gevraagd om voorbeeldvragen aan te leveren met drie antwoorden: twee foute en één goed antwoord. De antwoordskaart, twee A5’jes, hebben we op karton laten afdrucken voor leerlingen en op A3-posters voor in de lokalen.

→ ‘Op sociale media is het devies: kort, kort’

Natuurlijk bespreken we de kaart met de leerlingen, ze horen de kaart bij zich te hebben op school. In de klas hoeven we maar naar de poster te wijzen om onze verwachtingen voor een goed antwoord duidelijk te maken. De inhoud van de kaart is niet ingewikkeld, maar wel duidelijk.

De leerlingen kunnen er meteen mee aan de slag. En het mooie is: als je hen consequent mondeling corrigeert, werkt dat schriftelijk door.’

Werk aan de winkel

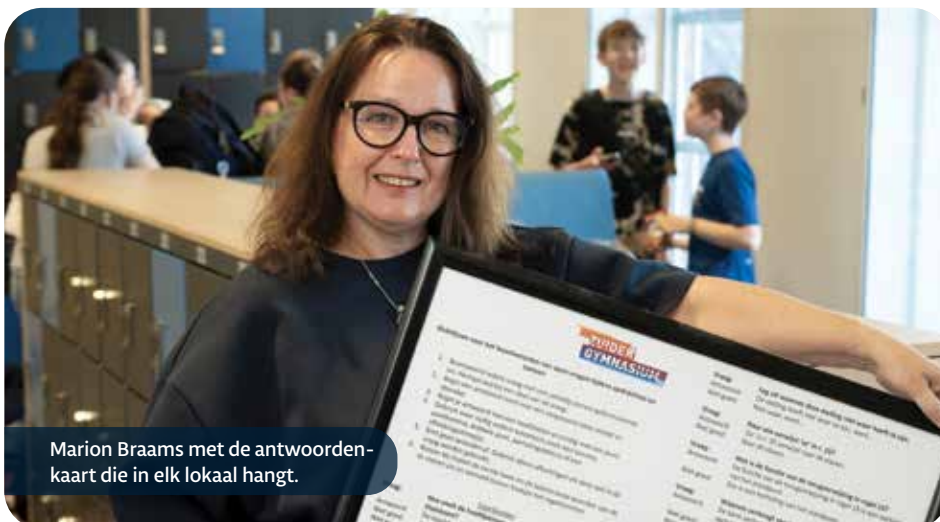
Inmiddels is de kaart tweeënhalf jaar in gebruik en is het nodig er af en toe weer aandacht voor te vragen, zegt Marion. ‘Soms zakt het een beetje weg. Je moet het levend houden, bijvoorbeeld door een berichtje in onze nieuwsbrief. Nieuwe collega’s nemen we er ook in mee. Als alle collega’s er consequent en consistent in zijn, slijt het erin. Gelukkig vindt iedereen het een goede zaak, maar we zijn nooit klaar. Er blijft werk aan de winkel.’ Er is ook al resultaat geboekt: ‘We merken dat leerlingen het leuk vinden om in goede volzinnen te spreken. Doen ze dat, dan krijgen ze daar een compliment voor. Een collega die geschiedenis geeft zei een poosje terug dat hij langzamerhand echt verschil merkt.’

→ ‘Het mooie is: als je leerlingen consequent mondeling corrigeert, werkt dat schriftelijk door’

Invloed van online lesmethoden

Volgens Marion zijn sociale media onder andere de oorzaak van de verminderde taalvaardigheid van leerlingen: ‘Daar is het devies: kort, kort, want de ander begrijpt mij wel. Maar er is een verschil tussen iemands vriendengroep en mensen daarbuiten.’ Ook gebruik van de online lesmethode Snappet en van Chromebooks in het basisonderwijs zijn van invloed, denkt Marion. ‘Leerlingen doen veel invuloefeningen, waardoor ze niet goed leren formuleren. Daarnaast maken ze met dit soort online methoden vooral swipe- en geen schrijfbewegingen. Dat komt niet ten goede aan hun schrijfmotoriek.’ In bredere zin vraagt de taalcoördinator zich af of leerlingen wel vaak genoeg met elkaar praten tijdens de pauzes, na schooltijd en thuis aan de eettafel. Door vaker met elkaar in gesprek te zijn, oefenen ze ongemerkt het spreken in hele zinnen.

[Anja de Zeeuw]

Marion Braams met de antwoordskaart die in elk lokaal hangt.

Tilana Akker (l) en Sjanie de Leeuw-van Weenen (r)

De kracht van een actieve mediatheek

‘We krijgen alle ruimte om invulling te geven aan ons vak’

Sjanie de Leeuw-van Weenen is al 25 jaar mediathecaris op Penta Scala Molenwatering. Samen met haar collega Tilana Akker brengen ze leerlingen in aanraking met boeken en geschreven taal. En daarin zijn ze heel vindingrijk.

‘De taal- en leesvaardigheid staat onder druk, ook op onze school. De meeste leerlingen nemen vooral vluchtige informatie tot zich’, zegt Sjanie. Op veel scholen verdween afgelopen jaren de mediatheek, maar op Sjanie’s school bleef hij altijd overeind. ‘Mijn collega Tilana en ik krijgen alle ruimte om invulling te geven aan ons vak, daar maken we dankbaar gebruik van. Ik heb ooit een lezing bijgewoond van een taalexpert die zei: laat leerlingen zoveel mogelijk letters tot zich nemen, op welke manier dan ook. Hoe meer je aanbiedt, hoe beter het is. Nou, dat dóen we!’

Exposities

Zo zetten Sjanie en Tilana maandelijks een Boek van de maand in de spotlights. Sjanie: ‘Daarvan maken we een leuke poster die we door de hele school ophangen. En het boek zelf krijgt een prominente plek in de mediatheek.’

De mediatheek sluit vaak aan bij landelijke (lees)projecten en initiatieven. Dus als het bijvoorbeeld maand van de geschiedenis is, organiseren Sjanie en Tilana een inhoudelijk gerelateerde expositie. Sjanie: ‘Zo veruimen we het blikveld van de leerlingen. Bij de laatste Boekenweek, met het thema generaties, hebben we een expositie verzorgd met boeken en gadgets uit verschillende periodes.’

→ *‘Hoe meer je aanbiedt, hoe beter het is’*

Raadgedicht en Boekenclub

Elke maandag wordt er in de school een nieuw “raadgedicht” opgehangen: een gedicht waarin één woord ontbreekt. ‘De leerlingen mogen dat woord op een briefje schrijven en bij ons inleveren.

Wekelijks trekken we onder de goede antwoorden een winnaar. Wie na ongeveer twee maanden de meeste goede antwoorden heeft gegeven, krijgt een klein prijsje. Je ziet dat de leerlingen elkaar aansteken, er wordt steeds meer gereageerd. Dat enthousiasme is heel leuk.’ Ook is er een Boekenclub voor tweedejaars leerlingen, die is geïnspireerd op de landelijke leesclub van de jonge jury. ‘Onze Boekenclub bestaat uit ongeveer tien leerlingen die regelmatig in hun vrije tijd bij elkaar komen en boeken lezen waarop ze kunnen stemmen. Tilana bedenkt altijd heel leuke en originele activiteiten voor die Boekenclub’, zegt Sjanie enthousiast.

Meedenken

Natuurlijk staan Sjanie en Tilana ook altijd klaar om met leerlingen mee te denken over geschikte boeken die ze kunnen lenen. ‘Dat is een heel belangrijk aspect van ons werk. Wij helpen leerlingen met het vinden van een boek dat past bij hun interesse en hun niveau. We hebben een behoorlijk omvangrijke en actuele collectie. Ik mag zelf bepalen wat ik aanschaf. De docenten vertrouwen op mijn keus, dus de afspraak met de leerlingen is: alles wat in de mediatheek staat, mag je lezen. Ook als het niet op de leeslijst staat.’

→ *‘Elke maandag wordt er in de school een nieuw “raadgedicht” opgehangen: een gedicht waarin één woord ontbreekt’*

Dagelijks leeskwartiertje

Leesbevordering komt overigens zeker niet alleen uit de koker van Sjanie en Tilana. Er is een actieve samenwerking tussen de mediatheek en de vakgroep Nederland, onder andere in het kader van het taalbeleidsplan. Een klein voorbeeld van de samenwerking is het dagelijkse leeskwartiertje dat de leerlingen van leerjaar 1 en 2 aan het begin van het derde lesuur hebben. De meesten hebben een boek bij zich, maar Sjanie en Tilana zorgden in elk lokaal ook voor een boekenkistje waaruit leerlingen een boek kunnen pakken.

[Karin van Breugel]

Slim schrijven, beter begrip

Schrijfvaardigheid is echt niet alleen het domein van het vak Nederlands. Veel onderzoek heeft laten zien dat schrijven een krachtig leermiddel is: leerlingen begrijpen vakinhoud beter en onthouden meer wanneer zij actief schrijvend bezig zijn (o.a. Schrijven om te leren, Van der Lee & Stoep, 2025). Precies daarom pleiten SLO en het NKO (voorheen NRO) voor een vakoverstijgende aanpak van basisvaardigheden, waarin taal een gezamenlijke verantwoordelijkheid is (De nieuwe kerndoelen, SLO 2025).

Je kunt schrijfvaardigheid op vele manieren inzetten, maar waar begin je? Een paar bewezen en haalbare tips:

1. Koppel schrijven aan je vakdoel

Laat leerlingen een historisch standpunt beargumenteren, een biologisch proces verklaren of een wiskundige redenering uitschrijven. Functionele schrijftaken in een betekenisvolle context hebben meer effect dan losse schrijfoopdrachten (Van der Lee & Stoep, 2025).

2. Maak scherpe keuzes in feedback

Focus per opdracht bijvoorbeeld alleen op vaktaal of op redeneren, niet op spelling of zinsbouw. Gericht feedback helpt meer dan “alles verbeteren” en verlaagt ook jouw nakijktijd (Onderwijskennis, 2025).

3. Gebruik vaste formats en dezelfde taal

Vaste taal en formats, zoals schrijfkaders, voorbeeldantwoorden en vaste zinsstarters, helpen leerlingen om hun gedachten te structureren. Zorg er bovendien voor dat dit vakoverstijgend wordt aangeboden, zodat overal zoveel mogelijk dezelfde taal en werkwijze worden gebruikt. Expliciete en overkoepelende instructie en uitleg over schrijfstrategieën leiden aantoonbaar tot betere teksten, vooral bij zwakkere schrijvers (Kennisrotonde, Janssen & Van Weijen, 2017). Spreek gezamenlijk af welke termen en structuren jullie gebruiken en hoe je deze uitlegt (bijvoorbeeld bij verklaren of beargumenteren). De Kennisrotonde laat zien dat deze samenhang de transfer tussen vakken versterkt (Kennisrotonde, 2023).

Wil je meer weten over schrijfvaardigheid of heb je zelf juist mooie voorbeelden? Kijk eens op de website basisvaardigheden.nu, met volop tips van en door onze collega's.

Zuider Gymnasium werkt structureel aan schrijfvaardigheid met schrijfdossiers

Op het Zuider Gymnasium werken leerlingen ieder leerjaar met een schrijfdossier om schrijfvaardigheid structureel te versterken. In drie periodes maken leerlingen op school, op papier en onder toezicht van de docent verschillende schrijfoopdrachten en tekstsoorten, zoals betogen, beschouwingen, creatieve teksten en zakelijke opdrachten. Zo leren leerlingen hun gedachten helder formuleren, teksten logisch opbouwen en schrijven voor verschillende doelen en doelgroepen.

Kenmerkend voor het Zuider Gymnasium is de bewuste keuze om schrijfoopdrachten op papier te maken. Hierdoor leren leerlingen zorgvuldiger nadenken over formuleringen, zinsopbouw en tekststructuur en ontwikkelen zij zelfstandigheid en concentratie tijdens het schrijfproces.

Elke opdracht bestaat uit minimaal twee versies. De eerste versie wordt voorzien van peerfeedback, waarbij leerlingen elkaar gerichte tips geven op inhoud, structuur en formulering. Vervolgens herschrijven leerlingen hun tekst, waarna de tweede versie door de docent wordt beoordeeld. In de eerste twee periodes gebeurt dit formatief, zodat leerlingen gericht kunnen groeien in hun schrijfvaardigheid. In de derde periode volgt een eindcijfer op basis van drie schrijfproducten. Alle schrijfproducten worden bewaard in een schrijfdossiermap. Daardoor zien leerlingen hun eigen ontwikkeling terug en leren zij reflecteren op hun groei als schrijver.

Melanchthon Bergschenhoek versterkt schrijfvaardigheid met poëzieproject tijdens Poëzieweek

In aanloop naar de Poëzieweek heeft Melanchthon Bergschenhoek samengewerkt met Bibliotheek Oostland om poëzie zichtbaar en toegankelijk te maken voor een breed publiek. Tijdens een les Nederlands schreven leerlingen uit de tweede klas eigen gedichten. Daarbij stond niet een vooraf vastgesteld leerdoel centraal, maar juist de ruimte om vrij te schrijven. Zoals betrokken docent Babiche de Koning het verwoordt: 'Leerlingen mochten schrijven wat er in hen opkwam, zonder rekening te hoeven houden met een opdracht of publiek. Juist die vrijheid maakte dat zij creatief met taal aan de slag gingen en vanzelf tot schrijven kwamen.' Een selectie van leerlingen kreeg vervolgens de kans om hun werk letterlijk zichtbaar te maken door hun gedicht op de ramen van de bibliotheek te schrijven. In totaal hebben 37 leerlingen aan deze activiteit deelgenomen.

Ook de overige gedichten krijgen een plek binnen de bibliotheek. Deze worden als zogeheten 'weggeefgedichten' verspreid onder bezoekers, zodat zij poëzie mee naar huis kunnen nemen. Daarnaast worden drie gedichten geselecteerd die zullen worden gedrukt op boekenleggers.

Met deze gezamenlijke activiteit wordt niet alleen aandacht gevraagd voor de Poëzieweek, maar krijgen leerlingen ook de gelegenheid om hun creativiteit te delen met een groter publiek en te ervaren dat hun woorden ertoe doen.

Comenius Dalton Rotterdam werkt doelgericht aan schrijfvaardigheid

Bij Comenius Dalton Rotterdam is schrijfvaardigheid een belangrijk onderdeel van het onderwijs. Leerlingen werken structureel aan verschillende vormen van schrijven, zoals reflecties, verslagen en betogen. Daarbij staat niet alleen het eindresultaat centraal, maar vooral het schrijfproces. Door feedback te ontvangen en teksten te herschrijven leren leerlingen stap voor stap hun ideeën helder, gestructureerd en doelgericht onder woorden te brengen.

Ook binnen andere vakken krijgt taal een belangrijke plek. Docenten maken expliciet hoe leerlingen een antwoord kunnen opbouwen, een tekst kunnen samenvatten of een redenering kunnen formuleren. Met behulp van voorbeeldzinnen en taalsteun leren leerlingen hun kennis beter te verwoorden en inhoudelijke verbanden duidelijk uit te leggen.

Daarnaast werkt Dalton Rotterdam aan samenhang tussen talen en vakken. Lees- en schrijfstrategieën worden op elkaar afgestemd bij vakken als Nederlands, Engels en Frans. Hierdoor herkennen leerlingen dezelfde aanpak in verschillende lessen en leren zij vaardigheden toepassen in uiteenlopende contexten.

Kennisgedreven basisvaardigheden: CVO start met auctoraten

Goed onderwijs in basisvaardigheden staat of valt met inhoudelijke expertise en vakmanschap. Om de kennisgedreven ontwikkeling van bijvoorbeeld het onderwijs in de basisvaardigheden te stimuleren, start CVO in het schooljaar 2026-2027 met auctoraten. In dit eerste jaar onderzoeken we samen hoe auctoraten binnen CVO vorm kunnen krijgen en welke thema's en werkwijzen daarbij passen. Een auctoraten is een onderzoekswerkplaats waarin docent-onderzoekers, onder begeleiding van een auctor, praktijkgericht onderzoek uitvoeren en de opgedane kennis delen en borgen. Zo slaan we een brug tussen wetenschappelijke inzichten over 'wat werkt' en de dagelijkse onderwijspraktijk. Het doel: ons onderwijs verder versterken en vernieuwen.

De auctor is een docent op een van de CVO-scholen en vervult een verbindende en begeleidende rol. Als boegbeeld van het auctoraten ondersteunt de auctor collega's bij het doorlopen van onderzoekscycli en het vertalen van inzichten naar de praktijk in de klas en school. Met de introductie van auctoraten willen we niet alleen onderzoek en innovatie stimuleren, maar ook de inhoudelijke professionele ontwikkeling van collega's waarderen. Daarmee ontstaat naast het leidinggevende loopbaanpad ook ruimte voor nog meer groei vanuit inhoudelijke expertise en vakmanschap. Elk auctoraten start met een opleidingstraject, waarin de auctor wordt begeleid en ondersteund om in deze rol te groeien. Mogelijke thema's zijn bijvoorbeeld AI, diversiteit en inclusief onderwijs, basisvaardigheden of curriculumontwikkeling.

Heb je interesse om auctor te worden, mee te werken aan een auctoraten of mee te denken over de verdere inrichting? Ken je iemand binnen CVO voor wie dit een mooie kans is? Meld je dan aan voor de verkennende bijeenkomst op maandag 15 juni om 16.00 uur door een e-mail te sturen naar Claudy Oomen via c.oomen@cvo.nl.

Docent en coördinator basisvaardigheden Pim van den Bos:

‘Elke docent draagt bij aan de woordenschat van leerlingen’

Pim van den Bos

Woorden van de week zijn een vertrouwd fenomeen op Melanchthon Blesewic. In alle lokalen hangt een poster met woorden. Wekelijks worden vijf woorden van die poster geïntroduceerd. Alle docenten integreren die woorden in hun eigen lessen, want elke docent is een taaldocent.

‘Een flink deel van onze leerlingen heeft een te beperkte woordenschat. Dat merk je bijvoorbeeld bij gesprekken, schrijfopdrachten en toetsen’, vertelt Pim van den Bos, docent geschiedenis en coördinator basisvaardigheden. Het is iets waar al zijn collega’s tegenaan lopen. Zij merken dat leerlingen met name onvoldoende kennis hebben van cognitieve en academische woorden, ofwel schooltaalwoorden. Denk aan: aanleiding, aantonen, gelden, illustreren, incasseren, lokaal en betrekkelijk. Om juist deze woordenschat te vergroten, introduceerde de school pakweg een jaar geleden de ‘woorden van de week’.

Elke docent is een taaldocent

‘Het is belangrijk dat leerlingen woorden in verschillende contexten horen en uitgelegd krijgen. Daarom zeggen wij: elke docent

is een taaldocent. Elk kwartaal maken we een nieuwe poster met schooltaalwoorden, waarvan er wekelijks vijf worden geïntroduceerd. Die poster hangt in één lokaal, dus niet alleen bij Nederlands, maar bijvoorbeeld ook bij techniek, wiskunde, muziek en geschiedenis. We verwachten van alle docenten dat zij die woorden integreren in hun lessen en in de context van hun vak. Zij doen dat allemaal op hun eigen manier en stemmen de pedagogiek en didactiek af op de leerlingen die zij in de klas hebben. In een brugklas pak je het natuurlijk op een andere manier aan dan in havo 5’, legt Pim uit.

Nog geen routine

Bij de keuze van de woorden van de week wordt niet over één nacht ijs gegaan. Pim: ‘We maken bijvoorbeeld gebruik van woordenlijsten van diverse expertisecentra,

maar we hebben ook input opgehaald bij onze docenten.’

Pim merkt dat zijn collega’s zich ervan bewust zijn hoe belangrijk het is om aandacht te besteden aan woordenschat. ‘Maar je ziet ook dat de ene docent zich wat meer bekwaam voelt om hiermee aan de slag te gaan dan de andere docent.

→ ‘Stiekem vinden leerlingen het fijn als er bewust wordt stilgestaan bij de betekenis van woorden’

Sommigen vinden het nog wel lastig om dit te integreren in hun lessen. Het besef is er dus, maar het is nog zeker niet voor iedereen routine. Ik denk dat niet elke docent elke week aan alle vijf woorden aandacht besteedt, maar gezamenlijk doen de collega’s dat hopelijk wel. Uiteindelijk doen we dit samen!’

Cultuurverandering

Pim zegt over het effect van deze aanpak: ‘In het begin vonden leerlingen het maar raar dat deze posters overal gingen, maar dat is echt verleden tijd. Stiekem vinden veel leerlingen het heel fijn als er bewust wordt stilgestaan bij de betekenis van woorden. Het is inmiddels een normaal gespreksonderwerp en daardoor voelen leerlingen ook minder schroom om te zeggen dat ze een woord niet kennen. Die cultuuromslag vind ik op dit moment de grootste winst. Ik hoop natuurlijk dat we dit uiteindelijk ook terug mogen zien in de examenresultaten. Dat is best aannemelijk. Onderzoek toont namelijk aan dat je 98 procent* van de woorden in een tekst moet kennen om hem echt goed te begrijpen en om er diepere vragen over te beantwoorden.’

[Karin van Breugel]

* Hu, M., & Nation, P. (2000). Unknown vocabulary density and reading comprehension.

Programma Numo helpt leerlingen groeien in taalvaardigheid

Taal, taal en nog eens taal

V.l.n.r.: Marie, Paula Jasperse en Noor

Op vmbo De Meerpaal start zo'n 45 procent van de leerlingen, die allemaal leerwegondersteuning hebben, met een flinke taalachterstand. Het team stelt alles in het werk om hen te laten groeien.

Paula Jasperse, docent Nederland en Duits en taal- en leescoördinator, zegt over haar collega's: 'Zij snappen dat zij óók taaldocent zijn en dat zij op taalgebied iets kunnen betekenen voor onze leerlingen. Zo hangen in de lokalen bijvoorbeeld stappenplannen voor begrijpend lezen en worden begrippen uitgelegd en op het bord gezet. Bij Nederlands zorg ik voor verbreding en verdieping van de woordenschat.' In het verbeteren van de taalvaardigheid (en rekenvaardigheid) speelt het programma Numo een belangrijke rol. Paula: 'Dat is een adaptief programma, waar leerlingen tijdens de mentoruren aan werken. In Numo volgen leerlingen een persoonlijk leerplan en werken op hun eigen niveau.'

→ *'Het is fijn dat onze leesconsulent ondersteunt en docenten niet zelf het wiel hoeven uit te vinden'*

Numo helpt elke leerling om te groeien. De leerlingen reflecteren op hun eigen leerproces. Drie keer per jaar hebben we een reflectiedag, waarbij leerlingen voor hun ouders en mentor een presentatie houden over hun groei en de doelen voor de komende periode.'

Leesbevordering

Vorig jaar werd de schoolbibliotheek geopend, in samenwerking met Bibliotheek Rotterdam. 'Er is nu veel meer aandacht voor lezen en leesplezier. Zo zijn we in leerjaar 1 gestart met een leesestafette, waarbij alle docenten elke les een klein stukje voorlezen uit hetzelfde boek. We hebben subsidie aangevraagd om volgend jaar een leesuur in te voeren. De leesconsulent, die aan de schoolbibliotheek verbonden is, geeft advies en schaft boeken aan die bij onze doelgroep passen. Voor de leerlingen in onze taalklas (waarmee we dit jaar als pilot gestart zijn) zorgt zij voor "makkelijk lezen-boeken". De leesconsulent organiseert ook allerlei activiteiten, zoals vorig jaar een

bieb-escape in de centrale bibliotheek op Blaak en schrijversbezoeken.'

Rijke teksten

'We zijn op dit moment bezig om de methode-teksten te vervangen door rijke teksten', vervolgt Paula. 'De secties economie en geschiedenis zijn ermee gestart en worden daarbij geholpen door de leesconsulent. Het is ontzettend fijn dat zij hierin ondersteunt en dat docenten niet zelf het wiel hoeven uit te vinden.'

Ook mondelinge taalvaardigheid krijgt veel aandacht. Zo debatteren leerlingen bijvoorbeeld bij maatschappijleer en levensbeschouwing over het nieuws en maatschappelijke onderwerpen. Paula: 'Luisteren naar een andere mening vinden veel leerlingen lastig. Het is belangrijk dat ze leren dat iemand anders een andere mening kan hebben en dat dat niet verkeerd is. Dat is democratie.'

[Karin van Breugel]

Taal is belangrijk

Noor en Marie zitten allebei in de leerlingenraad. Zij vinden het goed dat hun school zoveel aandacht besteedt aan taal.

Marie: 'Hier op school leer je taal op een leuke manier. Laatst hebben we een stripboek gelezen over Reinaert de Vos, met opdrachten erbij. Dat was heel leerzaam. We hebben geleerd dat sommige dingen uit de middeleeuwen nu nog steeds zo zijn. Positieve en negatieve dingen. Het ging bijvoorbeeld over cyberpesten en criminaliteit.'

Noor: 'Ik vind het belangrijk dat we veel taal hebben, want je moet gewoon goed met elkaar kunnen communiceren. In de lessen is veel aandacht voor hoe je op een respectvolle manier tegen elkaar praat. We hebben ook drama. Wat je daar leert, helpt je om voor de groep te staan en om jezelf te durven laten zien. Dat geeft je zelfvertrouwen als je bijvoorbeeld een klassenpresentatie moet houden.'

Een aantal medewerkers reageert op een stelling van de redactie

‘Taalonderwijs is een verantwoordelijkheid van alle docenten’

Jessica van de Graaf

Docent en lid van expertgroep taal, Melanchthon Schiebroek

‘Taal is het instrument waarmee leerlingen leren denken, begrijpen en uitleggen. In elk vak lezen, formuleren en verwoorden zij hun kennis. Hoe kan dat zonder woorden? Daarom is iedere docent medeverantwoordelijk voor taalonderwijs. Zonder taal blijft kennis een losse letter; met taal wordt het een verhaal.’

Obaid Abrahimi

Docent wiskunde en coördinator digitale geletterdheid, Portus Meridiem

‘Taal is in elk vak belangrijk en onmisbaar om mee te kunnen doen. Daarom is taalonderwijs iets van iedere docent.’

Merel van Tol

Docent geschiedenis, Zuider Gymnasium

‘Onze samenleving vraagt meer dan ooit om talige burgers die informatie kunnen verwerken en duiden, verschillende perspectieven kunnen verkennen en zich kunnen inleven in een ander. Voor dit alles is taal een cruciaal instrument: een opdracht voor ons allen dus!’

Marcel Stoutjesdijk

Docent logistiek, Accent Capelle

'Ik ben het gedeeltelijk eens met de stelling. In elk vak gebruiken leerlingen taal, dus het helpt als alle docenten aandacht hebben voor tekstbegrip en vakwoorden. Tegelijk blijft de docent Nederlands verantwoordelijk voor spelling en grammatica. Anders wordt de taak van andere docenten te groot. Net zoals bij actualiteiten, die vaak bij maatschappijleer liggen maar bij meerdere vakken besproken kunnen worden.'

Paula Troost

Onderwijscoördinator, Accent VSO op Noord

'Taalonderwijs moet geïntegreerd zijn in je hele onderwijs, niet alleen als los vak. Zonder taal geen overdracht, begrip, communicatie en groei. Daarmee is het zeker een gedeelde verantwoordelijkheid, niet alleen voor docenten, maar voor alle medewerkers in de school.'

Lieuwe Medema

Beleidsadviseur Onderwijs & Kwaliteit, CVO Beleidsstaf

'Wel van alle docenten, maar niet uitsluitend van de docenten. Ik denk dat de schoolleiding ook een belangrijke rol heeft in het mogelijk maken van taalonderwijs door de hele school heen.'

Merel Hoekenga

Docent Engels en basisvaardigheden - coördinator taal, Comenius Beroepsonderwijs Capelle

'Een sterke taalvaardigheid helpt leerlingen in alle vakken. Daarom is het belangrijk dat iedere docent actief bijdraagt aan de taalontwikkeling van leerlingen. Zoals we bij ons op het CBC zeggen: elke docent is een taaldocent.'

Amber Govaert

Beleidsadviseur Onderwijs & Kwaliteit, CVO Beleidsstaf

'Goed taalonderwijs gebeurt overal in de school. In elke les oefenen leerlingen met lezen, luisteren, praten en schrijven. Daarom helpt elke docent, bewust of onbewust, mee aan taalontwikkeling.'

Welke initiatieven zijn er op het gebied van leesbevordering op de scholen?

Van scrollen naar bladeren – lezen leeft op Melanchthon Mavo Schiebroek

Lezen krijgt op Melanchthon Mavo Schiebroek een frisse impuls. Niet alleen met een goed gevulde bibliotheek, maar ook met boekensets in elk lokaal. Zo wordt lezen iets wat je samen doet. Docenten Jeffrey Klavert en Lieke Duijndam geven daar een eigentijdse draai aan: elke maand delen ze hun favoriete boeken via Instagram. Van romans tot manga, alles mag, zolang het maar nieuwsgierig maakt. In de klas wordt lezen actief beleefd, met opdrachten die leerlingen meenemen vóór, tijdens en na het verhaal. Want lezen is meer dan een vaardigheid; het is een ervaring. De kracht zit in herhaling en voorbeeldgedrag. Door structureel aandacht te geven aan boeken, groeit het enthousiasme vanzelf. En dat werkt: steeds vaker horen ze dat leerlingen een tip écht zijn gaan lezen.

Link naar Instagram Mavo Schiebroek met voorbeeld februari:

Nb. Boekentip maart komt eraan!

Comenius Mavo Capelle – Lezen verbindt elk vak

Op Comenius Mavo Capelle krijgt lezen steeds meer ruimte én richting. De nieuwe schoolbibliotheek vormt het hart, gevuld met boeken die aansluiten bij de leefwereld van leerlingen. Met de Leesmonitor houdt de school scherp zicht op wat werkt en wat beter kan.

Projecten als Heel Nederland Leest en 3PAK brengen extra inspiratie, net als auteursbezoeken en het jaarlijkse boekcadeau voor mavoleerlingen.

Wat opvalt: lezen stopt hier niet bij Nederlands. In elk team zet een taalspecialist het onderwerp op de agenda en groeit het idee dat lezen in elk vak thuis hoort.

Van geschiedenis tot biologie, verhalen en teksten verbinden. Zo wordt lezen iets van de hele school.

De ambitie is om lezen een plek te geven in alle vakken, een leuke manier waarmee we aan de slag gaan zijn bijvoorbeeld de inspirerende vakgerichte boekentips van *Onderwijs van Morgen*.

Penta Hoogvliet – Lezen dat door de school stroomt

Op Penta Hoogvliet groeit lezen uit tot iets dat je overal tegenkomt. In samenwerking met Bibliotheek Rotterdam staat er nu een eigentijdse schoolbibliotheek waar leerlingen niet alleen boeken lenen, maar ook even landen.

Met maandelijkse activiteiten blijft lezen in beweging: van themakoffers tot leesestafettes. Een absoluut hoogtepunt? Het gezamenlijke lezen van *Moordnacht*, waarbij docenten elk uur een hoofdstuk voorlezen. Binnen een week is het boek uit – samen beleefd.

Met hulp van een leesconsulent wordt lezen steeds slimmer geïntegreerd in het onderwijs. Zo ontstaat stap voor stap een schoolcultuur waarin boeken niet losstaan van leren, maar er vanzelfsprekend bij horen.

Comenius Nieuwerkerk – Lezen als beleving

Bij Comenius Nieuwerkerk krijgt lezen iets speels én competitiefs. Twee keer per jaar verandert de school in een leesarena, waar challenges, quizzen en zelfs boekenplaylists het ritme bepalen. Wie het meest leest, wint maar eigenlijk wint iedereen. Docenten doen net zo fanatiek mee, wat zorgt voor een aanstekelijke energie. De samenwerking met boekhandel Donner brengt lezen bovendien letterlijk de stad in, met excursies en een bruisende boekenmarkt.

Bijzonder is ook hoe leerlingen zelf meebouwen aan hun leesomgeving. Ze denken mee over de collectie, vervangen verouderde titels en maken de bibliotheek weer van hen. Zo ontstaat een plek die leeft en uitnodigt.

Portus scholengroep – Digitale veiligheid als nieuwe leesvaardigheid

Bij Portus Meridiem krijgt leesvaardigheid een eigentijdse lading. Lezen stopt niet bij boeken; het speelt zich net zo goed af op schermen, in chats en op sociale media. Juist daar leren leerlingen kritisch kijken: wat klopt er, wat niet, en hoe ga je er mee om?

Door taalonderwijs te verbinden met burgerschap en digitale geletterdheid werken leerlingen tegelijkertijd aan taalvaardigheid én digitale weerbaarheid. In de klas analyseren ze online berichten, herkennen ze misleiding en bespreken ze gedrag en grenzen op sociale media. Samen met partners als AVROTROS en Politie Nederland bouwt Portus aan een doorlopende leerlijn, waarin leerlingen leren informatie te duiden en bewuste keuzes te maken. Zo wordt lezen iets dat direct raakt aan hun dagelijks leven.

AI ondersteunt begrijpend lezen

Tegelijk kijkt Portus scholengroep vooruit. Met het project BEGR(AI)P wordt samen met Nestas scholengroep (PO) en in samenwerking met NOLAI gewerkt aan een innovatieve, AI-ondersteunde leesomgeving. Deze helpt leerlingen om teksten beter te begrijpen én maakt zichtbaar welke denkstappen zij zetten tijdens het lezen.

Dat geeft docenten nieuwe mogelijkheden om gerichter te begeleiden. Door de samenwerking met het primair onderwijs ontstaat bovendien een sterke, doorlopende leerlijn. Technologie ondersteunt zo niet alleen het leren lezen, maar vooral het beter begrijpen precies waar het om draait.

Focus op het vergroten van de woordenschat

‘Taalacademie – een kans voor leerlingen’

Tess van den Assem-Collee maakt de lessen voor de leerlingen zo aantrekkelijk mogelijk

Wat doe je als groep 8-leerlingen met een voorlopig havo-/vwo-advies bij toetsen flink hoger scoren voor rekenen dan voor begrijpend lezen? Dan zet je een taal-academie op om hun woordenschat te vergroten. Zo hebben ze een betere start in de brugklas. Dat is het doel van Comenius Nieuwerkerk.

De Taalacademie op Comenius Nieuwerkerk is na de herfstvakantie 2025 gestart en stopte vóór de meivakantie. Tess van den Assem-Collee, docent Nederlands op deze Comeniusvestiging, is de enthousiaste kartrekker hiervan. Tess heeft jarenlang als leerkracht gewerkt op een basisschool. ‘Ik weet dat de overstap lastig is voor de leerlingen in groep 8. Als brugklasser vinden ze niet zozeer Nederlands maar vakken als geschiedenis, aardrijkskunde of biologie moeilijk, omdat die eigenlijk neerkomen op begrijpend lezen. Hun woordenschat is vaak beperkt, ze kennen veel woorden niet. Want ook al kun je goed leren – als je een tekst niet begrijpt, gaat het toch mis. De Taalacademie is bedoeld als een kans voor deze leerlingen, want we nemen leerlingen een jaar lang wekelijks mee in begrijpend lezen, gericht op het vergroten van de woordenschat. Ook leren we hen kijken naar de tekst, met lees- en kijkvragen waarop ze letterlijke antwoorden kunnen vinden in de tekst, en denkvragen waarvoor ze zaken moeten koppelen.’ Tess merkt dat ze lacunes opvult met de lessen: ‘Leerlingen

hebben soms niet eerder een woordenboek of krant in handen gehad.’

Influencers

De Taalacademielessen vinden op dinsdagmiddag plaats in een licht en vrolijk lokaal voor het vak Nederlands. Tess vertelt dat ze de methode gebruikt van het project Utrecht Gelijke Onderwijskansen (UGO). Deze methode bestaat uit leesteksten, filmpjes en digibord-presentaties over de ruimte en kunst. Over dat laatste onderwerp leren ze in een les die CVOpen bijwoonde bijvoorbeeld termen als ‘expressionist’, ‘taxateur’ en ‘heling’. De les bestond uit een woordweb maken over ‘waarde van kunst’, moeilijke woorden opzoeken in een Prisma-woordenboek, een tekst scannen op de titel, tussenkopjes en illustraties en daarna vragen beantwoorden. Tess wisselt de lessen uit de UGO-methode af met zelfgemaakte lessen over onderwerpen die de leerlingen boeien, zoals de Olympische Winterspelen en influencers. Daarvoor verzint ze leuke werkvormen, bijvoorbeeld: de leerlingen een poster laten

maken over een olympische wintersport en hen laten vertellen hoe ze deelname aan een wedstrijd zouden beleven. ‘Ik probeer de lessen aantrekkelijk te maken voor de leerlingen. Ze doen er vrijwillig aan mee, dus het is belangrijk om hen gemotiveerd te houden.’

Ook brugklassers

Het groepje leerlingen dat naar de Taalacademie in Nieuwerkerk komt bestaat uit vier leerlingen van christelijke basisscholen uit de omgeving die zijn voorgedragen door hun leerkrachten. Deze leerlingen willen ook zelf werken aan hun leesvaardigheid en hun ouders zijn bereid om hen op dinsdagmiddag naar de les te brengen. Naast dit groepje basisschoolleerlingen zijn er ook zes brugklassers uit de pre-havoklas geselecteerd. Dat zijn leerlingen met mavo-/havoadvies die les krijgen op havoniveau, met extra ondersteuning. Ook deze leerlingen scoren bovengemiddeld voor rekenen en benedengemiddeld voor begrijpend lezen. Ze doen eveneens vrijwillig en gemotiveerd mee, met support van hun ouders. Er is geen diepere reden voor hun achterblijvende scores, zoals dyslexie. Ze volgen de Taalacademieles, afhankelijk van het rooster, deels onder of na schooltijd.

Effect

Over het effect van de Taalacademie zegt Tess: ‘Ik merk dat leerlingen de antwoorden op tekstvragen makkelijker kunnen vinden. En woorden die terugkomen in de lessen onthouden ze echt.’ Begin april hebben de Diatoetsen uitgewezen dat de meeste leerlingen vooruitgegaan zijn, met name op tekstbegripniveau. Wat vinden de leerlingen zelf van de Taalacademie? Renzo (13): ‘De lessen zijn wel interessant en ik leer veel nieuwe woorden, bijvoorbeeld “authenticiteit”.’ Evy (13) is het met Renzo eens en vult aan: ‘Ik leerde deze les ook “roofkunst” en “uniek”.’

[Anja de Zeeuw]

Paul Chung is directeur van Accent Hoogvliet.

Onze strijd om de Nederlandse taal

Opgegroeid in de jaren '80 en volwassen geworden in de jaren '90: zo nu en dan kijk ik weemoedig terug naar de tijd waarin liken, swipen en scrollen onbekende termen waren. Daarbij was de wereld veel minder gericht op het visuele en werd nieuws in drie duidelijk afgebakende categorieën verdeeld: radio, tv en gedrukte media. Het is merkwaardig dat we nu meer dan ooit met elkaar communiceren maar er iets lijkt af te brokkelen rondom taal als fundament. Eerst wat feiten, die er overigens niet om liegen.

Aan het einde van het vorige millennium liep Nederland als gidslid op het gebied van geletterdheid voorop. Een generatie later zien we schrikbarende cijfers. Tegenwoordig is één op de drie vijftienjarigen laaggeletterd en dus functioneel analfabeet. De leesvaardigheid in Nederland is inmiddels zo hard gedaald dat we op de PISA-ranglijst zijn ingehaald door landen die we nog niet zo lang geleden achter ons lieten. Zorgelijk. We moeten dit probleem niet onderschatten; dit is geen randverschijnsel, maar een structureel probleem.

Taal is iets fundamenteels. Taal overbrugt culturen, kan geschillen oplossen, verbreedert en is een verbindingsmiddel. Nog belangrijker voor mij is dat taal onze werkelijkheid weet te ordenen. Zonder taal is het lastig om met elkaar van gedachten te wisselen. Dankzij taal weten we ons uit te drukken, onze gevoelens te uiten en emoties te reguleren. In ons dagelijks leven op school gebruiken we taal daarnaast als middel om te sturen op gedrag, om richting te geven, kennis te delen, grapjes te maken, te converseren en perspectief te bieden aan onze leerlingen. Het is belangrijk dat we zien dat taal onder druk staat.

De gemiddelde tijd die Nederlandse jongeren aan lezen besteden is gedaald, mede door de opkomst van online media en smartphones. Jongeren vinden complexe teksten lastig en dat heeft invloed op hun algemene kennis. De competitie die boeken moeten aangaan met digitale content is lastig. Informatie moet snel en gemakkelijk tot zich genomen worden. En waarom zou je een heel boek lezen als een filmpje je dezelfde content geeft in pak 'm beet drie minuten?

Wat gebeurt er met de samenleving als taal nog verder afbrokkelt? Wat als ons gevoel voor taal nog meer verschaalt? De kans bestaat dat het steeds moeilijker wordt om (complexe) verbanden te zien en dat gesprekken, in de klas en op school, geleidelijk verslechteren. Als gevolg daarvan zullen misstanden verzanden in vereenvoudigde discussies en platitudes. Terwijl een goede kennis en beheersing van taal ruimte laten voor zowel diepgang als nuance.

Verliezen we de strijd om de (Nederlandse) taal? Als dat gebeurt, zal het verlies leiden tot veel meer dan alleen het verlies van onze woorden.

Laat ik toch proberen om wat minder somber naar de toekomst te kijken. Want als docenten hebben we een speciale verantwoordelijkheid als het gaat om het ontwikkelen van de taalvaardigheid bij onze leerlingen. De grootste uitdaging is daarbij misschien wel om opnieuw betekenis te geven aan wat taal eigenlijk is.

→ Pantheon, Marnix Gymnasium

Op het Marnix Gymnasium verschijnt de schoolkrant Pantheon, waarvoor in het schooljaar 2025-2026 werd gewerkt aan een bijzondere kersteditie als glossy magazine. De voorbereidingen begonnen vroeg in het schooljaar, met een strakke planning en duidelijke deadlines. De lat lag hoog: de kersteditie moest in full colour verschijnen. Om dit mogelijk te maken, werd budget vrijgemaakt, software aangeschaft en ging de redactie actief op zoek naar sponsors. Met de inzet van zowel de redactie als freelancers is toegewerkt naar een opvallend en professioneel eindresultaat.

De teksten hieronder zijn geschreven door Josja van der Heiden, Josephine van Zwienen, Tamriko Kristesiashvili, Joe Saleh.

Aan het begin van het schooljaar bezoeken de hoofdredacteurs alle eerste klassen om de schoolkrant te presenteren. Hierna kunnen leerlingen zich aanmelden met een motivatiebrief. Uit alle inzendingen selecteren de hoofdredacteurs de meest gemotiveerde leerlingen, die vervolgens deel mogen uitmaken van de redactie en meewerken aan de schoolkrant.

We beginnen in de eerste vergadering met het maken van ons tijdschrift. Tijdens deze vergadering kijken we met alle redactieleden naar welke rubrieken we willen gaan doen, met wie de interviews worden gedaan en ook naar wat voor dingen Pantheon naast het tijdschrift moet doen, zoals bijvoorbeeld vertellen over ons tijdschrift op de open dag of andere activiteiten. Vervolgens verdelen we de rubrieken over de redactieleden en kan iedereen aan de slag gaan met zijn gekozen stukje. Tijdens de vergadering is er natuurlijk ook nog tijd om even bij te kletsen!

Onze redactie is ook enorm gezellig, omdat iedereen die in de redactie zit dit vrijwillig doet en het dus een groep is die heel gemotiveerd is en het leuk vindt om te schrijven.

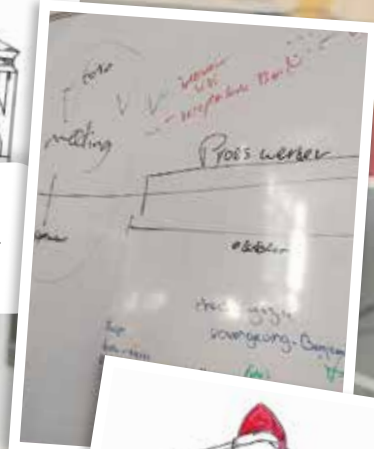
In het Pantheon komen ook altijd interviews voor, waarin we docenten/leerlingen vragen stellen. Die interviews zijn gebaseerd op vragen die wij als redactie zelf bedenken en relevant zijn voor de leerling/docent die we interviewen!

De rubrieken waar altijd een interview bij hoort, zijn "Marnix van de maand" en "Docent van de maand". Bij deze rubrieken kiest onze redactie één leerling en één docent die zich in de afgelopen periode veel hebben ingezet voor onze school, en die worden vervolgens door een aantal redactieleden geïnterviewd!

De tijd dringt! In de avonden wordt er toch nog het één en ander herschreven, aangepast, ontworpen en vormgegeven. Zoals het gaat met deadlines...

Tussendoor was er ook tijd om elkaar te ontmoeten en te genieten van een heerlijke lunch.

Anderhalve week voor de kerstvakantie moet het gedrukt zijn. De uiteindelijke versie wordt digitaal verstuurd naar de schoolkrantdrukkerij in Utrecht. Er worden 250 stuks in full colour gedrukt en niet 500, want dat werd veel te duur. Deze editie wordt éénmalig in deze vorm gegoten, maar het smaakt naar meer...

Daar is het eindresultaat: de schoolkrant in magazinevorm, met een receptenboekje als supplement.

Elin Hulshuizen (l), Bradley Vuijk (m) en Marc Mittelmeijer (r)

Afscheidsinterview Marc Mittelmeijer

‘Goed onderwijs begint bij het zien van de leerling’

Marc Mittelmeijer begon zijn loopbaan als wiskundedocent op een school in een achterstandswijk in Tilburg. Vervolgens maakte hij de overstap naar directie- en bestuursfuncties. In 2021 werd hij bestuursvoorzitter bij CVO. Dit voorjaar sluit hij zijn carrière af, na zich ruim veertig jaar met hart en ziel te hebben ingezet voor het onderwijs. Leerlingen Bradley Vuijk (Penta Hoogvliet) en Elin Hulshuizen (Portus Groene Hart) interviewden hem over zijn tijd bij CVO.

Waarom heeft u vijf jaar geleden op deze functie gesolliciteerd?

‘Wat mij aansprak, was de diversiteit. CVO is geen organisatie met één type school of één type leerling. Je hebt hier alles: van praktijkonderwijs tot gymnasium en voortgezet speciaal onderwijs. Dat geeft een verantwoordelijkheid voor een brede groep jongeren in deze regio, en dat vond ik waardevol. Binnen zo’n organisatie kun je ook iets betekenen voor leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Zoals leerlingen met een beperking, leerlingen die thuis iets meemaken of worstelen met zichzelf.’

Daarnaast sprak het mij aan dat CVO een vereniging is van scholen die diep in hun omgeving geworteld zijn. In een regio met grote maatschappelijke vraagstukken: kansenongelijkheid, diversiteit, armoede. Onderwijs kan daarbij een grote rol spelen. Het voelde als een kans: hier kan ik echt iets toevoegen, samen met anderen.’

Wat was de eerste uitdaging waarmee u aan de slag ging?

‘Ik kom zelf niet uit de Rijnmond-regio, dus ik kende de scholen en hun omgeving niet. Terwijl dat wel belangrijk is. Een school staat niet

op zichzelf. Je moet weten waar leerlingen vandaan komen, wat er speelt in die buurt, wat ouders belangrijk vinden. Dus ik ben veel gaan rondkijken op scholen en heb veel gesprekken gevoerd met docenten, directeuren en leerlingen. Wat maakt een school in Hoogvliet succesvol? Wat speelt er in Capelle of op Zuid? Welke leerlingen zitten daar, wat nemen ze mee van thuis, wat vraagt dat van een school?’

Ik ben zelfs deels in Rotterdam gaan wonen. Dat hielp enorm. Je voelt de stad beter, je ziet wat er speelt. Daardoor kun je als bestuurder beter inschatten: wat is hier nodig, wat werkt wel en wat niet?’

Als u terugkijkt, waar bent u dan het meest trots op?

‘Op de 2.500 collega’s binnen CVO en de bevoegenheid waarmee zij hun werk doen. Bijvoorbeeld hoe serieus zij het contact met leerlingen nemen. Onderwijs is niet alleen kennis overdragen. Het begint bij het zien van de leerling. Op veel scholen staat ’s ochtends iemand bij de deur om leerlingen persoonlijk te ontvangen. Speelt er iets, dan zien ze dat meteen aan iemands houding of blik en maken ze tijd voor contact. Dat zijn dingen die je niet met beleid kunt afdwingen; het zit in mensen, in de schoolcultuur.

→ ‘Ik zou graag zien dat er meer maatwerk komt in het onderwijs’

Daarnaast ben ik trots op de lerende organisatie die we zijn geworden. We hebben bijvoorbeeld de CVO Academie opgezet, waarin docenten hun kennis en ervaring delen met collega’s. En dat komt uiteindelijk weer ten goede aan de leerling.’

Wat vond u het moeilijkst?

‘Het bij elkaar brengen van de verschillende onderdelen van de organisatie vond ik erg lastig. Toen ik begon, waren de scholen binnen CVO nogal op zichzelf gericht. Terwijl samen optrekken juist heel belangrijk is. Vanuit mijn perspectief is het logisch om bijvoorbeeld HR, financiën en ICT gezamenlijk te regelen. Die onderwerpen zijn complex en vragen om inhoudelijke kennis. Maar niet iedereen ervaart dat zo. Sommige scholen wilden dat liever dichtbij zichzelf houden. Dan moet je als bestuurder blijven staan voor wat je belangrijk vindt, maar ook blijven luisteren. Want uiteindelijk gaat het niet alleen om besluiten nemen, maar óók zorgen dat mensen daarin meekunnen.’

Wat is het belangrijkste dat u zelf heeft geleerd in de afgelopen jaren bij CVO?

‘De bevestiging dat de kern van onderwijs altijd de relatie is tussen docent en leerling. Alles wat we organiseren – beleid, systemen, structuren – moet daaraan ondersteunend zijn. Leerlingen die zich gezien voelen en vertrouwen hebben in een docent, voelen zich veilig. Zonder die veiligheid kun je eigenlijk niet goed leren.’

Wat gebeurt er in het onderwijs waarvan u blij wordt? En waarover maakt u zich zorgen?

‘Het is geweldig dat er zoveel docenten zijn die met oprechte interesse naar hun leerlingen kijken. Dat ze niet alleen bezig zijn met

hun vak, maar ook met de vraag: wie zit er vóór mij en wat heeft die persoon nodig? Dat klinkt misschien vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Dat vraagt tijd, aandacht en betrokkenheid.

→ ‘Leerlingen die zich gezien voelen en vertrouwen hebben in een docent, voelen zich veilig’

Waar ik me zorgen over maak, is dat het systeem soms in de weg zit. We hebben veel structuren en regels binnen ons onderwijs en er is weinig ruimte om rekening te houden met verschillen tussen leerlingen. Ik zou graag zien dat er meer maatwerk komt. Nu vinden we dat leerlingen hun energie vooral moeten steken in datgene waarin ze niet goed zijn. Terwijl het misschien logischer is om die energie juist te steken in het verder ontwikkelen van je talenten, want daar worden mensen gelukkig van.

Ik zie wel beweging in de richting van gepersonaliseerd leren en maatwerkdiploma’s. Mijn hoop is dat we daar de komende jaren verdere stappen in durven zetten, zonder dat we de structuur helemaal loslaten.’

Waarom vertrekt u bij CVO en wat gaat u nu doen?

‘Ik ga met prepensioen. Ik ben nu 64 en hoewel ik het werk nog steeds met veel plezier doe, voelt dit als een goed moment om te stoppen. Als bestuurder ben je zeven dagen per week verantwoordelijk. Dat is mooi, maar ook intens.’

→ ‘Uiteindelijk gaat het niet alleen om besluiten nemen, maar óók zorgen dat mensen daarin meekunnen’

Maar ik ga zeker niet stilzitten. Ik blijf actief als toezichthouder in de zorg en op het terrein van maatschappelijke vraagstukken. En er komt ruimte voor dingen die er de afgelopen jaren wat bij inschoten; meer tijd met mijn vrouw, familie en vrienden door te brengen. Ook wil ik gaan tuinieren, vaker zwemmen en hardlopen. En ik wil schrijven en misschien trainingen geven.’

En welke boodschap wilt u meegeven aan iedereen bij CVO?

‘Zorg voor elkaar. Durf te vernieuwen. En blijf als leraar altijd investeren in de relatie met de leerling. Tegen leerlingen wil ik zeggen: geloof in jezelf! Iedereen heeft iets unieks. Maar ook: wees een beetje aardig voor elkaar. Dat helpt echt. Niemand is perfect, dus geef elkaar de ruimte om te leren en fouten te maken. En tot slot: geniet van deze tijd. Het is misschien niet altijd makkelijk, maar je tijd op de middelbare school is een bijzondere periode.’

[Selma Lagewaardt]

Links coördinator basisvaardigheden Jeffrey van der Laan, rechts leerling Asher met de inhoud van de Toolbox basisvaardigheden.

Toolbox zorgt voor gemotiveerder leerproces

Samen de basisvaardigheden dragen

Een blauwe kartonnen doos van 20 bij 40 cm, dat is de Toolbox basisvaardigheden die is ontworpen door Portus Juliana en bedrijf Social Envoy. Het doel? De kerndoelen voor taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid bij alle vakken zó aan bod laten komen dat leerlingen gemotiveerder leren.

Het doel met de Toolbox basisvaardigheden wordt bereikt: leerlingen ervaren meer plezier en ze leren effectiever. Dat zeggen leerling Asher en coördinator basisvaardigheden Jeffrey van der Laan. Tweedeklasser Asher heeft met veel andere leerlingen meegedacht over hoe leren aantrekkelijker is te maken, en Jeffrey van der Laan is docent mens en maatschappij en afdelingsleider onderbouw op Portus Juliana, een vmbo-/havo school in Rotterdam-Zuid.

Jeffrey vertelt: 'Ons traject begon anderhalf jaar geleden met een bijeenkomst van het ministerie van Onderwijs in De Kuip over het implementeren van basisvaardigheden op school. Er werden voorbeelden gegeven en beschikbare subsidies toegelicht. Na deze bijeenkomst maakten we als docententeam samen met leerlingen en ouders een plan voor het uitrollen van basisvaardigheden op onze school. Tanneke Lyppens en Joy van Gogh van bedrijf Social Envoy begeleidden ons daarbij. We hebben voor ons plan subsidie gekregen van het ministerie.'

Kerdoelen adopteren

Aan de hand van de toolbox demonstreert Jeffrey wat er is ontwikkeld. De inhoud bestaat uit vier tools: een tool om in kaart te brengen welke kerndoelen voor de basisvaardigheden al voldoende in het curriculum terugkomen en welke nog niet, een tool om vakken te verbinden, een tool om leerlingen ontwerpend te laten leren en een tool voor het maken van een bordspel waarin leerlingen hun kennis in competitievorm kunnen testen.

→ *'De kracht van de toolbox zit 'm in overzicht, het verbinden van vakken, ontwerpend leren en het spel'*

De eerste tool, 'Basisvaardigheden samen dragen', heeft tijdens een speciale teambijeenkomst inzicht gegeven in wat er al gebeurt op Portus Juliana. Op een lange tafel werden kaartjes gelegd met de nieuwe (concept-)doelen voor taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid: de vier basisvaardigheden. Vakdocenten verzamelden eerst kaartjes van kerndoelen die ze al realiseren in hun lessen. Daarna kozen ze uit de overgebleven kaartjes een aantal die ze wilden adopteren.

Jeffrey: 'Zo adopteerde de vaksectie muziek het kerndoel "de leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit". Dat kan bijvoorbeeld worden behandeld met songteksten. Ook adopteerde de muzieksectie het rekenkerndoel "de leerling analyseert en redeneert over patronen en verbanden"; dit komt bij noten lezen en ritmes aan de orde. Zo heeft iedere sectie kerndoelen omarmd die aansluiten bij haar eigen vak.'

Vervolgens zijn voor tool 2 de vakdocenten met dezelfde kerndoelen met elkaar in verbinding gebracht, zodat ze samen kunnen optrekken. Jeffrey: 'Een gevolg is bijvoorbeeld dat onze leerlingen bij Frans namen hebben geleerd, voor vaders, moeders, zussen, broers en schoonfamilie; denk aan bonpère en bonfrère. Bij burgerschap werd het onderwerp familiegeschiedenis besproken en maakten de leerling een stamboom. De termen zetten ze er in het

Frans bij. De muziekdocent heeft een ritme aangeboden waarin leerlingen de Franse woorden moesten laten terugkomen. Door een onderdeel van Frans bij verschillende vakken te laten terugkomen, beklijft het geleerde beter.'

Mindmaps van leerlingen

Bij tool 3, ontwerpend leren, zijn er op Portus Juliana sessies gehouden waarbij leerlingen uit alle leerjaren mindmaps maakten over wat ze belangrijk vonden om op school te leren en hoe ze willen leren. Jeffrey: 'Ze hebben onder andere behoefte aan leuke dingen, verantwoordelijkheid, afwisseling, samenwerken, praktische opdrachten, en ze willen dat wát ze leren zinvol is voor het echte leven.' Asher vult aan: 'We hebben andere manieren genoemd om te leren, bijvoorbeeld met spellen, om dingen beter uit ons hoofd te leren.'

Jeffrey vervolgt: 'Het gemeenschappelijke inzicht uit tool 3 was: leren wordt leuk als leerlingen een spel kunnen spelen. De spellen worden met tool 4 door henzelf gemaakt, en elk spel is bij verschillende vakken te gebruiken. De blanco kaartjes erbij vormen een soort uitbreidingsset, de leerlingen kunnen die zelf beschrijven. De beloning is belangrijk voor de motivatie, die kennen leerlingen onder andere uit het gamen.'

Tussentijds toetsen

In de toolbox zitten voorbeelden van battlespellen, zoals Wolf versus de jager of Heel rijk worden, en bouwspellen, zoals Beste stad bouwen tegen de andere klas.' Asher legt uit hoe een battlespel in z'n werk gaat bij Nederlands: 'We zitten dan met groepjes van acht leerlingen rond een spelbord, dat zijn twee teams van vier leerlingen. Iemand uit het ene team leest de betekenis voor van het woord dat op een kaartje staat. Het andere team moet het woord raden. Hebben ze het goed, dan krijgen ze een beloning. Daarna is het andere team aan de beurt. Het team dat aan het eind de meeste beloningen heeft, wint.' Volgens Jeffrey zijn de spellen een middel om de lesmethode levendig te maken. 'Ook kan het een vorm van tussentijds toetsen zijn. Wil je halverwege een hoofdstuk een aantal begrippen of vaardigheden oefenen met de leerlingen,

dan kun je daar kaartjes bij laten maken, en speel je een spel met elkaar, in plaats van een toets te houden.'

Borging

Bij Portus Juliana is het een jaar na de introductie zaak om de toolbox goed te blijven gebruiken. Daarom wordt regelmatig tijdens teamvergaderingen en studiedagen geëvalueerd hoe het ervoor staat met de geadopteerde kerndoelen. Deze maand presenteren collega's best practices aan elkaar, zoals de combinatie tussen Frans, burgerschap en muziek. 'De volgende stap is dat we in de vakwerkplannen voor schooljaar 2026-2027 verwoorden hoe de nieuwe kerndoelen met andere vakken te verbinden zijn', vertelt Jeffrey. 'Ook willen we als team bepalen welke kerndoelen we als school extra belangrijk maken, omdat die bij onze doelgroep passen. Deze kerndoelen komen dan regelmatig terug bij ieder vak.' Met andere woorden: de borging staat op de agenda, 'zodat iedereen het samen dragen van de basisvaardigheden normaal vindt.'

De kracht van de toolbox zit 'm volgens Jeffrey in het overzicht, het verbinden van vakken, het ontwerpend leren door de leerlingen en het spel. 'Door collega's te laten kiezen wat ze kunnen en willen doen, ervaren ze autonomie. Dan is het geen van bovenaf opgelegde extra taak, maar sluit het voor de docenten aan bij wat ze al doen.'

Het laatste woord is aan Asher: 'Ik merk dat er leukere lessen worden gegeven, zoals Suske en Wiske gebruiken in een toets, of door door bingo te spelen en quizen te houden.'

[Anja de Zeeuw]

De Toolbox basisvaardigheden is beschikbaar via www.basisvaardigheden.nu/toolkit/

Gordana Plejo (links) en Jorien Kleijwegt in de personeelsruimte op Henegouwerplein 14

Jorien Kleijwegt en Gordana Plejo zijn beleidsadviseur subsidies bij de CVO Service Organisatie

‘Wij helpen scholen grip te houden op het subsidietraject’

Beleidsadviseurs subsidies Jorien Kleijwegt en Gordana Plejo hebben een gezamenlijk doel: zorgen dat subsidies geen hoofdpijndossier zijn voor scholen, maar juist bijdragen aan de versterking van het onderwijs. Vanuit de CVO Service Organisatie ondersteunen ze scholen bij alles wat komt kijken bij het subsidieproces – van aanvraag tot verantwoording.

Jorien en Gordana vormen de schakel tussen scholen, financiële adviseurs en subsidieverstrekkeners en werken zowel voor scholen als bovenschools. Gordana: ‘Ons doel is om scholen zoveel mogelijk te ontlasten bij alles rondom subsidies. Zo zorgen we ervoor dat subsidies optimaal worden benut en dragen ze direct

bij aan bijvoorbeeld huisvesting, HR, onderwijsontwikkeling, basisvaardigheden en aan kansengelijkheid binnen het onderwijs.’

Monitoren en bewaken

Het werk van Jorien en Gordana begint vaak al ruim voordat het effect van een subsidie merkbaar wordt in de schoolpraktijk. Ze volgen actief nieuwe regelingen en informeren scholen daarover via de CVO Weekmail en CVO Update Leidinggevenden. Ook adviseren ze scholen over inhoudelijke en financiële eisen en zorgen ze dat aanvragen compleet en tijdig de deur uitgaan. Jorien: ‘Aanvragen zetten wij in het Subsidie Administratie Systeem (SAS). Dat helpt ons om het proces te monitoren en deadlines te bewaken.’ Vaak loopt een subsidie via de Service Organisatie maar soms doen scholen zelf een aanvraag. ‘Het is belangrijk dat zij ons daarover informeren’, vervolgt Jorien. ‘Zo houden wij het totaaloverzicht en kunnen we ook voor deze scholen de bijbehorende verplichtingen in de gaten houden.’

Verantwoording afleggen

Want een belangrijk deel van het werk komt ná de aanvraag. ‘De toekenning van een subsidie brengt verplichtingen met zich

mee', legt Gordana uit. 'Het is niet alleen geld ontvangen. Je moet een goede financiële administratie inrichten, tijdig rapporteren of een accountantscontrole voorbereiden. Er is ook een risico: als een subsidie achteraf niet goed wordt verantwoord, kan geld teruggevorderd worden.' Juist daarom pleiten Jorien en Gordana ervoor dat scholen hun eigen aanvragen bij de Service Organisatie melden. 'Wij monitoren elke aanvraag via het SAS en helpen scholen grip te houden op hun subsidie, de besteding ervan en de verantwoording die ze moeten afleggen.'

Subsidies voor basisvaardigheden

Binnen het brede subsidielandschap vormen de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid een belangrijk thema. De landelijke subsidieregeling basisvaardigheden van OCW moeten scholen zelf aanvragen. 'Veel CVO-scholen hebben dat al gedaan', vertelt Jorien. 'De regeling is bedoeld voor bewezen interventies zoals extra instructietijd, professionalisering van docenten en de aanschaf van leermiddelen.' Scholen in Rotterdam kunnen daarnaast gebruikmaken van het Nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid (NROB). Gordana legt uit dat zij deze subsidie namens de scholen aanvragen, uiteraard met inbreng van de scholen zelf. Daarnaast biedt het landelijke programma School en Omgeving subsidiemogelijkheden, waarmee scholen samen met externe partners extra activiteiten kunnen aanbieden, zoals bijlessen of taalondersteuning.

Subsidie voor de ontwikkeling van docenten

Naast subsidies gericht op leerlingen zijn er subsidiemogelijkheden voor docenten die zich verder willen ontwikkelen. Bijvoorbeeld het Fonds voor Ontmoeten en Uitwisseling dat samenwerking binnen het Nederlandse taalgebied ondersteunt. Jorien: 'Leraren, lerarenopleiders en onderwijsbegeleiders kunnen een financiële bijdrage krijgen om kennis en ervaring rond de Nederlandse taal uit te wisselen. Het doel is de vakinhoudelijke kennis te versterken en het wederzijds begrip binnen het taalgebied te vergroten.'

Aanvragen kost tijd en aandacht

Op papier zijn er veel mogelijkheden, maar niet elke school maakt er gebruik van. Dat heeft verschillende redenen. 'Soms is het gewoon een bewuste keuze', zegt Gordana. 'Of het past niet bij de school, óf de administratieve last is een drempel.' Jorien ziet dat ook: 'Er komt veel op scholen af, de werkdruk is hoog. En het aanvragen van subsidies kost nu eenmaal tijd en aandacht. Maar het is jammer als kansen blijven liggen. Ons doel is die drempel te verlagen. We kunnen veel uit handen nemen.'

Positieve ontwikkeling

De rol van subsidies binnen CVO groeit zichtbaar. Waar eerst veel aanvragen versnipperd waren, ontstaat nu steeds meer overzicht. Gordana: 'We zien een positieve ontwikkeling. Scholen weten ons beter te vinden en subsidies gaan meer leven. Dat is precies waar we heen willen: een situatie waarin scholen niet zelf hoeven uit te zoeken wat er via subsidies mogelijk is.' Jorien benadrukt: 'Subsidie is geen doel op zich maar helpt om plannen en ideeën te verwezenlijken. Dus: heb je een plan en ben je op zoek naar extra middelen? Neem contact met ons op voor advies en ondersteuning.'

[Selma Lagewaardt]

Personalia

Marcel Malaihollo is per 1 januari 2026 gestart als adjunct-directeur bij Accent Delfshaven. Na 25 jaar in het Haagse onderwijs maakt hij de overstap naar Rotterdam. Begonnen in het PO als gymleerkracht en via het SBO als groepsleerkracht, start hij nu in het praktijkonderwijs, waar zijn passie ligt. Hij zet zich met hart en ziel in voor de leerlingen en collega's van Accent Delfshaven.

Laura Berkhout is per 1 februari gestart als beleidsadviseur Onderwijs en Kwaliteit bij Comenius Scholengroep. Zij heeft 16,5 jaar ervaring in het primair onderwijs in diverse functies en ontwikkelde zich de afgelopen twee jaar verder in advisering. Na het afronden van de opleiding tot intern onderwijsadviseur zet zij haar kennis en ervaring nu in voor het voortgezet onderwijs.

Nichola Capel is per 1 februari gestart als bestuurssecretaris bij CVO. Eerder is zij werkzaam geweest bij Lucas Onderwijs en Primo Schiedam.

Guus Bakker

‘Lezen werkt pas als het ergens over gaat voor leerlingen en aansluit bij hun belevingswereld’

Als leesconsulent bij de Bibliotheek Rotterdam begeleidt Guus scholen binnen de bibliotheek op school (dbos). In dit samenwerkingsprogramma werken scholen en bibliotheek drie jaar samen aan het versterken van de leescultuur in de school. Guus werkt met verschillende scholen in Rotterdam, in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs.

Samen met scholen werk ik aan het versterken van de leescultuur. Vooral in het voortgezet onderwijs zijn we nog volop aan het zoeken naar wat werkt. Elke school is anders en vraagt om maatwerk. Met dbos bouw je in drie jaar samen aan een leesomgeving die door de school zelf wordt gedragen. Dat begint bij de basis: een collectie die aansluit bij de leerlingen en een plek die uitnodigt.

Maar daar zit niet de grootste uitdaging. Een goed functionerende schoolbibliotheek vraagt om eigenaarschap binnen de school. Iemand die de collectie kent, leerlingen aanspreekt en zorgt dat het lezen blijft leven.

Binnen het onderwijs moet lezen geen losse activiteit zijn, maar onderdeel van wat er gebeurt in de klas. Thema's en projecten bieden vaak een ingang. In veel scholen zie je dat lezen nu vooral landt bij docenten die er affiniteit mee hebben. Dan blijft lezen beperkt tot één vakgebied. Als lezen ook binnen andere vakken een plek krijgt, ontstaat er samenhang en betekenis.

‘Het doel is niet om iedereen te overtuigen, maar om de groep die je bereikt groter te maken’

Het is een utopie om te denken dat iedere leerling lezen leuk gaat vinden. Het doel is niet om iedereen te overtuigen, maar om de groep die je bereikt groter te maken. Leerlingen grijpen snel naar boeken die ze al kennen, zoals ‘Het leven van een loser’. Die vinden ze leuk, maar het zijn dunne boeken met weinig diepgang. Dan is de vraag: zijn er boeken die daarop lijken, maar net iets meer verhaal hebben?

Begin niet met het boek, maar met het onderwerp. Eerst het gesprek: waar gaat dit over, wat betekent het? Daarna pas lezen. Tijdens het lezen pak je dat onderwerp er steeds weer bij: je legt verbanden, stelt vragen en haakt aan op wat leerlingen herkennen. Lezen werkt pas als het ergens over gaat voor leerlingen en aansluit bij hun belevingswereld. Als leesconsulent kun je leerlingen daarin verder helpen met activiteiten rondom zo'n boek, zoals een schrijversbezoek.

Het opzetten van dbos helpt om lezen structureel neer te zetten en niet afhankelijk te maken van één docent of één moment. Leerlingen zien continu informatie op zich afkomen, van nieuws tot sociale media, en krijgen daarbij ook veel desinformatie. Dan is het belangrijk dat ze teksten kunnen lezen, begrijpen en beoordelen wat klopt.

Voor scholen die met dbos willen starten, vraagt dat een bewuste afweging. Het kost tijd, inzet en mensen om het goed neer te zetten. Als het staat, zie je dat lezen vaker terugkomt in de school en beter wordt opgepakt. Het is echt een samenwerking tussen school en bibliotheek. Wij helpen bij het opzetten en denken mee, maar de school moet er zelf tijd voor maken en het in het team organiseren.

De CVO-scholen

ACCENT

Accent

Accent Praktijkonderwijs Capelle
Accent Praktijkonderwijs Centrum
Accent Praktijkonderwijs Delfshaven
Accent Praktijkonderwijs Hoogvliet
Accent VSO Op Noord
Accent VSO Op Zuid
Accent Avondscholen

comenius scholengroep

Comenius Scholengroep

Comenius Mavo Capelle
Comenius Lyceum Capelle
Comenius Beroepsonderwijs Capelle
Comenius College Krimpen
Comenius College Nieuwerkerk
Comenius Dalton Rotterdam
De Meerpaal

MELANCHTHON CHRISTELIJKE SCHOLENGROEP

Melanchthon scholengroep

Melanchthon Bergschenhoek
Melanchthon Berkroden
Melanchthon De Blesewic
Melanchthon Business School
Melanchthon Kralingen
Melanchthon Mavo Schiebroek
Melanchthon Schiebroek
Melanchthon Wilgenplaslaan

Scholengroep Penta

Scholengroep PENTA

PentAgora
Penta Bahûrim
Penta Charles de Foucauld
Penta Hoogvliet
Penta Jacob van Liesveldt
Penta De Oude Maas
Penta Scala Molenwatering
Penta Scala Rietvelden
Penta Rozenburg

portus scholengroep

Portus scholengroep

Portus Farelcollege
Portus Juliana
Portus Groene Hart
Portus Meridiem

Rotterdamse Gymnasia

MARNIX HET ROTTERDAMSE GYMNASIUM KOM, LEER EN OVERWEN

ZUIDER GYMNASIUM

Samenwerkingsscholen CVO en OZHW

Máximacollege veiligheid vertrouwen verantwoordelijkheid

FOCUS BEROEPS ACADEMIE

CVO

Vereniging CVO Rotterdam e.o. is een sterke vereniging van zes scholengroepen: CVO Accent, Comenius scholengroep, Melanchthon scholengroep, Scholengroep Penta, Portus scholengroep en de Rotterdamse Gymnasia. Samen bieden deze scholengroepen voortgezet onderwijs op ongeveer 40 locaties in Rotterdam en omstreken, van praktijkonderwijs tot gymnasium. Met ongeveer 21.000 leerlingen en 2.700 medewerkers behoort CVO tot de grotere onderwijsorganisaties van Nederland.

Vanuit een open christelijke inspiratie werken we samen aan onderwijs voor het leven dat van betekenis is voor leerlingen, ouders en medewerkers.

Als vereniging verbinden, inspireren en versterken we elkaar. Zo zorgen we voor goed onderwijs en een veilige, stimulerende omgeving waarin leerlingen kunnen groeien.

Binnen CVO werken scholen samen aan relevante thema's, wisselen we kennis en ervaringen uit en zorgen we ervoor dat elke school elke dag van waarde is voor haar leerlingen en omgeving. We leren van en met elkaar, zodat we het beste onderwijs kunnen bieden.

CVO. Onderwijs voor het leven.
Meer informatie: www.cvo.nl

CVO Beleidsstaf en CVO Service Organisatie

CVO heeft een eigen ondersteuningsorganisatie waar ongeveer honderd mensen werken. Deze ondersteuningsorganisatie bestaat uit de CVO Beleidsstaf (directe medewerkers raad van bestuur) en de CVO Service Organisatie. De medewerkers van de Service Organisatie ondersteunen de scholen van CVO op het gebied van Financiën, HR & Juridische Zaken, Huisvesting, Facilitair & Inkoop, ICT, Communicatie/ PR en Functioneel Beheer Onderwijs & Leerlingzaken

Alle auteursrechten en andere rechten van intellectuele eigendom op alle artikelen, teksten, foto's, afbeeldingen en materialen die zijn opgenomen in CVOOpen zijn eigendom van Vereniging CVO Rotterdam e.o. of zijn opgenomen met toestemming van de eigenaar, tenzij uitdrukkelijk een andere bron wordt vermeld. Geen enkel artikel, tekst, foto, afbeelding mag worden veranderd of worden opgenomen in enig ander werk of andere publicatie, behoudens voor zover de overname geschiedt ten behoeve van persoonlijke en niet-commerciële doeleinden met vermelding van de bron..

Ga voor de contactgegevens naar de website van de scholen of naar cvo.nl.

→ CVO. Onderwijs voor het leven.

‘Bijdragen aan onderwijs dat leerlingen goed voorbereid helpt naar hun volgende stap in het leven, is eervol’

Marc Mittelmeijer, voorzitter raad van bestuur, op pagina 1

Onderdeel van Vereniging CVO Rotterdam e.o.

